

Vấn đề đặt ra đối với hoạt động báo cáo viên trong điều kiện phát triển của mạng xã hội ở Việt Nam hiện nay

PGS, TS. LƯƠNG KHÁCH HIẾU

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: luongkhachieu@yahoo.com

Nhận ngày 15 tháng 2 năm 2024; chấp nhận đăng tháng 4 năm 2024.

Tóm tắt: Tuyên truyền miệng và hoạt động báo cáo viên, trong điều kiện phát triển mạnh mẽ của mạng xã hội đặt ra yêu cầu và được xác lập các tiền đề, điều kiện cho quá trình đổi mới. Một trong những biểu hiện của quá trình đổi mới là sự ra đời, phát triển của phương thức tuyên truyền miệng trực tuyến và sự kết hợp hợp lý của tuyên truyền miệng trực tuyến với tuyên truyền miệng trực tiếp, nhờ đó tuyên truyền miệng có khả năng đổi mới nhiều hơn về phương thức. Việc tận dụng các tiện ích của công nghệ thông tin, mạng xã hội để hình thành phương thức tuyên truyền miệng trực tuyến đang đặt ra nhiều vấn đề trong nhận thức về lộ trình, phương thức đổi mới tuyên truyền miệng và sự tác động của quá trình đổi mới này đến hoạt động báo cáo viên, trong tính bảo mật và định hướng thông tin, trong quản lý hoạt động báo cáo viên, trong chính sách sử dụng, trọng dụng báo cáo viên giỏi tận tâm với công tác tuyên truyền miệng.

Từ khóa: tuyên truyền miệng, báo cáo viên, mạng xã hội, bảo mật thông tin, định hướng thông tin.

Abstract: The strong development of social media poses requirements as well as establishes premises and conditions for the innovation process of oral propaganda and the activities of propagandists. One of the manifestations of innovation is the emergence and development of online methods and the rational combination of online and offline modes, thereby enabling oral propaganda to innovate more in terms of methods. The idea of taking advantages of information technology and social media to form online oral propaganda methods is posing issues in understanding the trajectory, methods of innovation in oral propaganda, impact of this innovation process on the activities of propagandists, information security, information orientation, management of propagandist activities, policies of use and and recruitment of dedicated propagandists for oral propaganda work.

Keywords: oral propaganda, propagandists, social media, information security, information orientation.

Bước vào những năm đầu tiên của thế kỷ XXI, mặc dù các phương tiện truyền thông mới và mạng xã hội phát triển, Đảng ta vẫn khẳng định vai trò to lớn của công tác tuyên truyền miệng và hoạt động báo cáo viên. Chỉ thị số 17 - CT/TW ngày 15/10/2007 của Ban Bí thư Trung ương Đảng khoá X chỉ rõ: công tác tuyên truyền miệng và hoạt động của đội ngũ báo cáo viên "là một trong những kênh thông tin quan trọng nhất, trực tiếp truyền bá sâu rộng chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, phổ biến, giáo dục, quán triệt các quan điểm, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước; định hướng tư tưởng cho

cán bộ, đảng viên và nhân dân trước các vấn đề thời sự quan trọng nhất trong nước và quốc tế; góp phần tạo sự thống nhất tư tưởng trong Đảng, sự đồng thuận trong xã hội, củng cố niềm tin, cổ vũ phong trào cách mạng. Đồng thời, đây là một trong những vũ khí sắc bén, kịp thời đấu tranh chống âm mưu, thủ đoạn "diễn biến hòa bình" của các thế lực thù địch, phê phán các quan điểm sai trái, lệch lạc, phản động"⁽¹⁾.

Những năm qua, hoạt động báo cáo viên đạt được nhiều thành tựu quan trọng trong phát triển đội ngũ, trong đa dạng hóa nội dung và đổi mới phương thức hoạt động. Tuy nhiên, từ khi mạng xã

hội phát triển mạnh mẽ ở nước ta và tỉ lệ người Việt Nam, tỉ lệ cán bộ, đảng viên sử dụng mạng xã hội để tiếp cận, chia sẻ, cung cấp thông tin ngày càng cao, công tác tuyên truyền miệng và hoạt động của đội ngũ báo cáo viên diễn ra trong điều kiện khác trước, với nhiều thuận lợi nhưng cũng đối diện không ít khó khăn, thách thức, vấn đề. Các nền tảng mạng xã hội phát triển mạnh mẽ với nhiều công năng, tiện ích đã tạo ra nhiều thuận lợi, cơ hội mới cho việc lãnh đạo, quản lý công tác tuyên truyền miệng, tạo ra tiền đề, động lực cho việc kiện toàn tổ chức, đổi mới nội dung, phương thức hoạt động của báo cáo viên. Đồng thời, mạng xã hội phát triển cũng tạo ra nhiều áp lực cho việc tiếp cận đối tượng, cung cấp và định hướng thông tin qua kênh tuyên truyền miệng. Trong những năm gần đây, tận dụng các tiện ích của mạng xã hội mang lại, công tác tuyên truyền miệng và hoạt động của đội ngũ báo cáo viên đã có những chuyển đổi trên nhiều phương diện, trong đó đáng kể nhất là quá trình chuyển đổi từ phương thức tuyên truyền miệng trực tiếp sang phương thức tuyên truyền miệng trực tuyến. Một số phương thức mới trong cung cấp, trao đổi, định hướng thông tin đã xuất hiện và tần suất sử dụng ngày càng tăng, hiệu quả ngày càng cao. Đây là sự chuyển đổi mang tính cách mạng, bước ngoặt trong công tác tuyên truyền miệng và tổ chức, hoạt động của báo cáo viên ở nước ta. Nhìn nhận từ góc độ chuyển đổi này, trong tổ chức và hoạt động của báo cáo viên cấp ủy hiện nay có những vấn đề cấp thiết đặt ra như sau:

1. Tuyên truyền miệng trực tuyến phát triển đã tác động và tạo nên sự đổi mới trong chức năng, nhiệm vụ, tiêu chí năng lực báo cáo viên nhưng trên thực tế chúng chưa được nhận thức đầy đủ và chưa có biện pháp giải quyết thấu đáo

Tuyên truyền miệng trực tuyến được tiến hành từ nhiều năm nay như một xu thế và trở thành xu thế phổ biến trong thời gian gần đây, khi Ban Tuyên giáo Trung ương và Ban Tuyên giáo các cấp phối hợp tiến hành các buổi giới thiệu, quán triệt nghị quyết đại hội Đảng, nghị quyết của Ban Chấp hành Trung ương, thông tin về tình hình thời sự

trong nước, quốc tế, tiến hành các chương trình bồi dưỡng, cập nhật kiến thức, kỹ năng trên cơ sở sử dụng công nghệ thông tin và các nền tảng mạng xã hội.

Tuyên truyền miệng trực tuyến có nhiều ưu thế, đồng thời cũng có những hạn chế nhất định. Song có một vấn đề đặt ra mà ít người quan tâm, đó là: khi tổ chức tuyên truyền miệng trực tuyến thì chức năng, nhiệm vụ của một số báo cáo viên, nhất là báo cáo viên các địa phương, đặc biệt là báo cáo viên cấp huyện - cấp mà báo cáo viên đưa thông tin không chỉ đến với báo cáo viên mà quan trọng hơn là đến cán bộ, đảng viên và các tầng lớp nhân dân bị hạn chế, bị thu hẹp lại.

Thực tế đã có những hội nghị phổ biến, quán triệt nghị quyết của Đảng hoặc các chương trình bồi dưỡng, cập nhật kiến thức lý luận chính trị, kỹ năng tuyên truyền miệng có đến cả trăm điểm cầu, hàng chục ngàn người nghe. Điều đó có nghĩa là trong bối cảnh phát triển của công nghệ thông tin và mạng xã hội, tuyên truyền miệng chuyển sang và cố gắng kết hợp hài hòa giữa phương thức trực tuyến và phương thức trực tiếp thì chức năng, nhiệm vụ của cả ngàn báo cáo viên được thay thế bởi một hoặc một vài báo cáo viên.

Rõ ràng, khi tổ chức tuyên truyền miệng trực tuyến sẽ có một thực tế là, hàng ngàn báo cáo viên không còn được thực hiện chức năng, nhiệm vụ của tuyên truyền miệng trực tiếp, truyền thống đã được quy định trong quy chế hoạt động. Trong điều kiện như vậy báo cáo viên sẽ làm gì? Cơ quan quản lý báo cáo viên cần phải làm gì và phải xác định thêm chức năng, giao thêm nhiệm vụ mới gì cho báo cáo viên để họ làm tròn bổn phận đối với công tác tuyên truyền miệng trong điều kiện phát triển của công nghệ thông tin và mạng xã hội.

Nghiên cứu lịch sử phát triển của tuyên truyền miệng và rộng hơn là của truyền thông bằng lời nói trực tiếp thì thấy: do phạm vi tác động hẹp (chỉ tác động đến một nhóm người), tần suất tác dụng thấp (thường chỉ một lần vì văn bản nói không được lưu giữ nếu không sử dụng phương tiện kỹ thuật và công nghệ), nên những người làm công tác tuyên truyền miệng, từ xưa đến nay, phải tìm ra phương

thức, giải pháp mở rộng quy mô và tăng cường tần suất tác động đến đối tượng. Chẳng hạn, từ xa xưa, con người đã biết dùng loa tay làm bằng tre đan, mo cau, vỏ quả bầu già, rồi sau này là loa pin và các thiết bị tăng âm khác hay lợi dụng độ cao của điểm phát thông tin, sức tác động của gió để lời nói có cường độ tăng cao hơn và được truyền đi xa hơn. Sau này, khi kỹ thuật và công nghệ phát triển, người ta ứng dụng kỹ thuật tăng âm, ghi âm hoặc các lợi thế, tiện ích của công nghệ thông tin và mạng xã hội để bài nói được nhiều người nghe hơn, trong một không gian lớn hơn và nghe đi nghe lại nhiều lần hơn, sức lan tỏa do đó rộng rãi hơn, lâu dài hơn. Trong thời kỳ trước khi mạng xã hội và tuyên truyền miệng trực tuyến phát triển, người ta đã ghi âm các bài nói chuyện quan trọng để nghe lại hoặc để người chưa biết, chưa nghe có thể tiếp cận thông tin qua băng ghi âm. Đôi khi người ta gõ băng, chép, đánh máy những bài nói chất lượng về sự kiện, hiện tượng, vấn đề quan trọng thành văn bản viết để đọc, nghiên cứu, lưu trữ lâu dài. Thực tiễn lịch sử của truyền thông bằng lời nói trực tiếp, của tuyên truyền miệng cho thấy, sự phát triển của những loại hình truyền thông này gắn bó hữu cơ và lấy sự phát triển của khoa học kỹ thuật, công nghệ làm tiền đề, điều kiện, cơ sở cho sự phát triển, đổi mới của mình. Những tiến bộ của khoa học kỹ thuật và công nghệ, nhất là công nghệ thông tin, công nghệ số, của Cách mạng công nghiệp 4.0 đã tạo ra tiền đề, thiết lập điều kiện, đặt ra yêu cầu đổi mới và là động lực thúc đẩy quá trình đổi mới thông tin tuyên truyền miệng, truyền thông bằng lời nói trực tiếp.

Rõ ràng, trong điều kiện phát triển của công nghệ thông tin và mạng xã hội hiện nay, báo cáo viên nói chung, nhất là báo cáo viên cấp huyện không nên chờ đợi báo cáo viên cấp trên làm thay, làm hộ chức năng, nhiệm vụ của mình mà cần mạnh dạn thay đổi phương thức hoạt động để chiếm lĩnh đối tượng và hoàn thành bổn phận của mình. Một mặt, họ phải biết làm và làm tốt công tác tuyên truyền miệng trực tiếp theo phương thức truyền thống. Đồng thời, phải tiếp cận nhanh, tiến hành thành thạo, sáng tạo phương thức tuyên truyền miệng trực tuyến hay tuyên truyền miệng

đa phương tiện trên cơ sở sử dụng tiện ích, công năng của công nghệ thông tin và các nền tảng mạng xã hội. Chẳng hạn, báo cáo viên có thể sử dụng phương thức mà nhiều báo cáo viên, nhiều ban tuyên giáo đã sử dụng một cách thành công, hiệu quả như: sản xuất các video về chủ đề bài nói để phát trên các nền tảng mạng xã hội mà đối tượng thích sử dụng; livestream (phát trực tuyến) bài nói; tổ chức các buổi nói chuyện thời sự, giảng bài, báo cáo chuyên đề trực tuyến. Theo dõi trên mạng xã hội thấy rằng, nhiều bài nói của các báo cáo viên gao cội, của các thí sinh đoạt giải trong các hội thi, được người nghe quan tâm, có sức thuyết phục cao, sức lan tỏa rộng rãi đã được sản xuất, sáng tạo thành các video với thời lượng ngắn, đôi khi chỉ 20 - 30 phút hoặc 45 phút, nhưng có đến hàng trăm ngàn, thậm chí hàng triệu lượt truy cập và tiếp tục được truy cập theo thời gian. Với cách như thế, báo cáo viên có thể làm cho bài nói của mình và của các báo cáo viên khác, báo cáo viên cấp trên lan tỏa rộng rãi, tác động nhiều lần, lâu dài hơn đến các nhóm đối tượng trong xã hội Việt Nam và cả đối tượng ở nước ngoài, trên phạm vi quốc tế. Báo cáo viên giỏi trong điều kiện hiện nay không chỉ làm giỏi tuyên truyền miệng truyền thống mà phải biết tiến hành có hiệu quả và biết phối hợp, kết hợp hài hòa tuyên truyền miệng trực tiếp với tuyên truyền miệng trực tuyến, tuyên truyền miệng đa phương tiện. Đảng, Nhà nước, các cấp ủy, các cấp chính quyền và ban tuyên giáo các cấp cần đầu tư suy nghĩ, đầu tư cơ sở vật chất, kinh phí để phát triển các nền tảng công nghệ và mạng xã hội cho việc đổi mới phương thức tuyên truyền miệng và hoạt động của báo cáo viên theo hướng trên đây. Gắn liền với quá trình đổi mới này, công tác quản lý cần được tăng cường hơn, quy chế hoạt động báo cáo viên, tuyên truyền viên cũng cần được đổi mới phù hợp với phương thức tuyên truyền miệng trực tuyến và hoạt động báo cáo viên, tuyên truyền viên trong bối cảnh phát triển của mạng xã hội.

Nắm bắt xu thế đổi mới và nhằm thúc đẩy quá trình đổi mới phương thức tuyên truyền miệng trực tuyến đang diễn ra, việc ứng dụng công nghệ thông tin để kịp thời cung cấp thông tin, tài liệu cho đội

ngũ báo cáo viên đã được Ban Tuyên giáo Trung ương đưa vào Quy chế hoạt động báo cáo viên, tuyên truyền viên ban hành theo Quyết định 973 - QĐ/BTGTW, ngày 15/12/2021. Cũng từ năm 2021, Ban Tuyên giáo Trung ương đã cho ra mắt ứng dụng (App) □Thông tin tuyên giáo□trên điện thoại di động và sau đó cho ra mắt trang tin điện tử tổng hợp □baocaovien.vn□ Tuy nhiên, các ứng dụng trên đây chỉ mới đưa thông tin cần thiết đến với báo cáo viên các cấp. Để thông tin đến được với tất cả cán bộ, đảng viên và các tầng lớp nhân dân, ban tuyên giáo và báo cáo viên các cấp, nhất là cấp tỉnh, cấp huyện cần sáng tạo nhiều phương thức, đưa thông tin qua các nền tảng mạng xã hội đến các nhóm đối tượng rộng rãi trong xã hội. Đồng thời với việc phát triển các nền tảng công nghệ và mạng xã hội cho quá trình đổi mới và nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác tuyên truyền miệng, cần tăng cường và đổi mới nội dung, chương trình, phương thức đào tạo, bồi dưỡng báo cáo viên. Sớm đổi mới việc đào tạo, bồi dưỡng năng lực tuyên truyền miệng bằng việc tăng cường đào tạo, bồi dưỡng năng lực sử dụng công nghệ thông tin và mạng xã hội trong tuyên truyền miệng trực tuyến, tuyên truyền miệng đa phương tiện. Mạnh dạn loại bỏ những chương trình bồi dưỡng kỹ năng, nghiệp vụ tuyên truyền miệng đã trở nên quá cũ, lỗi thời của thế kỷ trước nhưng đến nay vẫn còn được sử dụng và thay bằng những chương trình mới với cách tiếp cận mới về mục tiêu, nội dung, phương thức bồi dưỡng của thời kỳ Cách mạng công nghiệp lần thứ tư. Việc đánh giá năng lực báo cáo viên hiện nay cần lấy năng lực sử dụng công nghệ thông tin và mạng xã hội, năng lực tuyên truyền miệng trực tuyến, tuyên truyền miệng đa phương tiện làm tiêu chí quan trọng.

2. Trong bối cảnh phát triển của mạng xã hội và bùng nổ thông tin, tính định hướng của tuyên truyền miệng có xu hướng giảm sút so với yêu cầu, tính bảo mật được hiểu lệch lạc và có xu hướng bị lạm dụng, quản lý hoạt động của báo cáo viên có một số biểu hiện chưa thật chặt chẽ

Tính định hướng là thuộc tính của thông tin tuyên truyền miệng, là chức năng quan trọng vốn

có trong hoạt động của báo cáo viên. Đối với cán bộ, đảng viên nước ta, cho dù được đọc, được xem thông tin ở nhiều nguồn khác, nhưng họ vẫn rất cần nghe các bài nói của báo cáo viên để được tiếp cận những thông tin chính thức, chính thống, mang tính định hướng về tư tưởng, chính trị. Trong điều kiện bùng nổ thông tin hiện nay, khi mạng xã hội phát triển mạnh mẽ, nhiều luồng thông tin xuất hiện với tần suất cao, khối lượng lớn, tác động rộng rãi nhưng trong đó thật - giả, đúng - sai, tích cực - lạc hậu, tiến bộ - phản động lẫn lộn, khó nhận diện, phân biệt rõ ràng. Trước tình hình đó thông tin càng cần phải được định hướng. Thông tin xã hội càng đa chiều, hỗn loạn, công chúng càng cần được định hướng kịp thời, chính xác để tạo lập sự đồng thuận xã hội, hình thành sự thống nhất giữa ý Đảng và lòng dân. Định hướng thông tin, vì vậy trở thành chức năng quan trọng hàng đầu, trở thành lý do tồn tại và sức mạnh cạnh tranh, định vị vị trí, vai trò của tuyên truyền miệng so với các phương tiện truyền thông khác.

Bài phát biểu tuyên truyền miệng có tính định hướng là bài nói mà nội dung thông tin đáp ứng các tiêu chí như: (1) Phải lựa chọn và thông tin những vấn đề, sự kiện, hiện tượng, quá trình xã hội có tiếng vang lớn, đang thu hút sự quan tâm của cán bộ, đảng viên, nhân dân, đang tác động mạnh mẽ đến khuynh hướng và cường độ các luồng dư luận trong xã hội; (2) Phải phản ánh chân thực bản chất sự vật, hiện tượng, vấn đề và phân tích, đánh giá chúng bằng thế giới quan, phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm, lập trường của Đảng, Nhà nước, lợi ích của nhân dân, giúp cán bộ, đảng viên, nhân dân nhận thức đúng đắn vấn đề, phân biệt rõ ràng đúng - sai, thật - giả, tích cực - tiêu cực, tiến bộ - phản động, lạc hậu; (3) Bày tỏ thái độ ủng hộ cái đúng, cái tiến bộ, tích cực, phê phán cái sai, cái giả tạo, cái lạc hậu, tiêu cực; kiên quyết đấu tranh chống quan điểm sai trái, thù địch. Mạnh dạn phản ánh chân thực, khách quan, không né tránh những vấn đề bức xúc, nhạy cảm mà dư luận quan tâm.

Tuy nhiên, hiện nay trong công tác tuyên truyền miệng, định hướng thông tin có xu hướng

giảm. Sự suy giảm tính định hướng của công tác tuyên truyền miệng thể hiện ở chỗ, nhiều cấp ủy, nhất là cấp ủy cấp huyện chưa chú trọng việc tổ chức hội nghị báo cáo viên, hội nghị cung cấp thông tin cho cán bộ, đảng viên định kỳ hàng tháng theo quy định. Có nơi 3 đến 6 tháng, thậm chí 9 tháng mới tổ chức một hội nghị. Nhiều hội nghị báo cáo viên cấp huyện thiếu nội dung định hướng công tác tuyên truyền, chất lượng thông tin thời sự hạn chế. Vào thời điểm diễn ra một số sự kiện, hiện tượng, vấn đề phức tạp trên thế giới và trong nước, còn thiếu vắng hoặc ít có những buổi nói chuyện, những báo cáo mang tính định hướng thông tin kịp thời về sự kiện, hiện tượng, vấn đề đó. Một số báo cáo viên có biểu hiện né tránh những sự kiện, hiện tượng, vấn đề bức xúc, nhạy cảm mà dư luận xã hội quan tâm.

Quản lý nội dung thông tin trong hoạt động báo cáo viên đặt ra yêu cầu chặt chẽ về tính khoa học, tính định hướng tư tưởng, chính trị, tính thời sự và tính bảo mật nhưng trong tính bảo mật cũng đang có vấn đề đặt ra cần quan tâm giải quyết sớm. Hiện tồn tại tình trạng chưa chú trọng đúng mức quản lý nội dung mà báo cáo viên thông tin đến cán bộ, đảng viên, nhân dân; chưa có quy định cụ thể, chặt chẽ về những thông tin không được nói hoặc chỉ được nói đến một đối tượng nhất định; chưa có chế tài xử lý báo cáo viên vi phạm qui định về tính bảo mật, gây ảnh hưởng đến tư tưởng, tình cảm, niềm tin của cán bộ, đảng viên, nhân dân, gây hoang mang, phân tâm trong dư luận xã hội. Đã có báo cáo viên để lộ lọt thông tin thuộc bí mật Nhà nước, bí mật của Đảng, bí mật của tổ chức nhưng không bị xử lý thỏa đáng, nhắc nhở kịp thời.

Trên thực tế, tuy không phổ biến nhưng đang tồn tại thực trạng có báo cáo viên lạm dụng tính bảo mật để thu hút người nghe bằng cách kể nhiều câu chuyện bấp bực, nhiều tình tiết tuy ít người biết, không được đưa tin công khai trên các phương tiện truyền thông đại chúng, nhưng vụn vặt, thường là những chi tiết thứ yếu, nguồn gốc thông tin không rõ ràng, không có độ tin cậy, không được kiểm chứng và không có khả năng được kiểm chứng, do đó đã hạ thấp tính định hướng thông tin của công tác tuyên truyền miệng. Tính đảng và tính

thần trách nhiệm công dân, trách nhiệm xã hội đòi hỏi báo cáo viên hiểu đúng thực chất và thực hiện nghiêm túc quan điểm cho rằng, tuyên truyền miệng có thể nói được những vấn đề, những thông tin mà các phương tiện truyền thông đại chúng, vì lý do nào đó, không nói được. □ Những vấn đề, những thông tin mà các phương tiện truyền thông đại chúng không nói được □ Ở đây là thông tin mang tính nội bộ, thông tin bảo mật, nhưng luôn luôn là thông tin chính thống, chính thức, tường minh, khách quan, chân thực và khoa học về những sự kiện, hiện tượng, vấn đề đang tác động mạnh đến dư luận xã hội, được xã hội quan tâm. Chúng do các cơ quan, tổ chức có thẩm quyền, những cá nhân có trách nhiệm cung cấp, trong đó quy định chặt chẽ về tính bảo mật, nghĩa là chỉ được thông tin đến một phạm vi đối tượng nhất định mà không được thông tin công khai cho đối tượng khác ngoài phạm vi quy định. Chúng dứt khoát không phải là thông tin vụn vặt, bấp bực ít người và cơ quan truyền thông quan tâm đưa tin, càng không phải là thông tin giật gân, câu khách, cù khách. Chỉ ít ra đó là những thông tin, những bình luận sâu sắc, những nhận định, đánh giá mới mẻ, có tính định hướng chính trị, tư tưởng và hành động cao. Đó còn là những thông tin mà báo cáo viên, bằng nhãn quan chính trị sắc bén, bằng lập trường tư tưởng kiên định, bằng kiến thức sâu rộng, tư duy mẫn cảm và kinh nghiệm nghề nghiệp phong phú suy xét thấu đáo, kỹ lưỡng, được đưa ra để làm sáng tỏ vấn đề, thuyết phục, tạo lập, củng cố niềm tin, định hướng dư luận xã hội, cổ vũ tính tích cực hành động của người nghe. Cần tránh việc cố công tìm kiếm thông tin giật gân, câu khách để thu hút sự tò mò của một bộ phận thính giả nào đó, che giấu sự hạn chế năng lực thực sự trong định hướng thông tin và khả năng thuyết phục người nghe bằng chất lượng thông tin, bằng cách trình bày, lập luận logic của báo cáo viên.

Thực tiễn còn cho thấy rằng, có người muốn trở thành nổi tiếng nhưng trên thực tế ít khả năng nên chủ ý phát ngôn nhằm gây ấn tượng bằng những từ ngữ, lời lẽ mạnh bạo kiểu □ chém gió □ nhưng thiếu chính xác về mặt khoa học, hoặc bằng cách dùng các số liệu mang đầy tính chủ quan, suy

diễn thiếu thận trọng, thiếu suy nghĩ thấu đáo nên rất dễ bị các thế lực thù địch lợi dụng để bịa đặt, chống phá Đảng, Nhà nước, bôi nhọ, xuyên tạc phẩm chất đội ngũ cán bộ, đảng viên. Đây cũng là một dạng biểu hiện của sự thiếu định hướng chính trị trong hoạt động của báo cáo viên nên dù diễn ra ở đâu thì cũng cần được nhận dạng, phê phán. Theo quy luật hình thành và biến đổi tâm thế của con người thì một bài nói được nhiều người nghe khen ngợi không đồng nghĩa với, hoặc chưa hẳn là bài nói có định hướng tốt⁽²⁾. Bài nói ấy có thể chỉ thỏa mãn một nhu cầu thông tin nào đó, đánh trúng thị hiếu của một nhóm công chúng nào đó nên được họ quan tâm và đánh giá theo cách của họ hoặc trên quan điểm đã được định hình trong tư duy của họ. Nếu không tỉnh táo, sáng suốt trong nhận diện vấn đề này, đôi khi chủ thể quản lý ngã theo xu hướng buông lỏng quản lý mà không nhận ra.

Quản lý đội ngũ báo cáo viên có thời điểm, có nơi, có mặt chưa chặt chẽ. Lựa chọn báo cáo viên chủ yếu theo cơ cấu, chưa thật sự coi trọng năng lực thật cũng như các điều kiện tham gia hoạt động báo cáo viên. Nhiều báo cáo viên, vì được đưa vào danh sách theo cơ cấu nhưng thiếu những năng lực cốt yếu của báo cáo viên như: năng lực tư duy, lựa chọn, xử lý thông tin, năng lực trình bày bài nói, năng lực thu hút sự chú ý của người nghe, năng lực sử dụng công nghệ thông tin và mạng xã hội, năng lực đối thoại, nên có khi cả nhiệm kỳ không nói chuyện một buổi nào trước cán bộ, đảng viên, nhân dân.

Nhiều người tham gia hoạt động giảng dạy, nghiên cứu khoa học, hay hoạt động xã hội được mời nói chuyện, giảng bài tại một hội nghị nào đó nhưng trên thực tế không có tên trong danh sách báo cáo viên của bất kỳ cấp ủy nào. Họ được mời giảng bài, nói chuyện do khả năng chuyên môn hoặc danh tiếng hoặc do các mối quan hệ cá nhân. Một số trong họ nhiều khi không phải do năng lực hạn chế, mà do khả năng có hạn trong chuyên đề cụ thể mà họ được mời lần đầu báo cáo, do đó nội dung bài nói đôi khi không sâu, không có cái mới, thông tin kém chất lượng, cách trình bày thiếu nhuần nhuyễn, người nghe không tập trung sự chú

ý nên có thể bị hời hợt, lúng túng dẫn đến nói sai, nói mất định hướng, thậm chí nói càn. Thực tiễn quản lý ở các trường đại học, học viện cho thấy, cơ quan quản lý đào tạo chỉ mời những giảng viên, những nhà khoa học đến giảng bài, báo cáo chuyên đề chuyên sâu, tham gia các hoạt động giảng dạy, đánh giá luận văn, luận án khi họ có tên trong danh sách cộng tác viên, giảng viên thỉnh giảng, được các đơn vị quản lý đào tạo đề nghị và được lãnh đạo các trường đại học, học viện quyết định công nhận. Cho nên, việc quản lý báo cáo viên mời bên ngoài cần được Ban Tuyên giáo các cấp lưu ý và có quy định chi tiết hơn, chặt chẽ hơn nhằm đảm bảo chất lượng khoa học, chất lượng định hướng chính trị, tư tưởng của các báo cáo mang chức năng tuyên truyền miệng.

3. Chính sách sử dụng, trọng dụng, đãi ngộ chưa đủ sức thu hút những người có năng khiếu, sở trường, những báo cáo viên giỏi về công tác tại cơ quan tuyên giáo các cấp

Các đánh giá, nhận xét về hoạt động của đội ngũ báo cáo viên, tuyên truyền viên thường gặp trong nhiều năm nay trên các diễn đàn hay trong các sách báo khoa học đều có chung một nhận định: *Đội ngũ báo cáo viên, tuyên truyền viên đông nhưng chưa mạnh*. Luận cứ cho nhận xét, đánh giá đó là một số vấn đề về phẩm chất chính trị, đạo đức, về trình độ học vấn, trình độ lý luận chính trị, về năng lực chuyên môn nghiệp vụ của một bộ phận báo cáo viên, tuyên truyền viên; về sự đánh giá, phân loại của người nghe đối với chất lượng bài nói của báo cáo viên. Nhưng nhìn chung khi đánh giá đội ngũ báo cáo viên đông nhưng chưa mạnh còn có một hàm ý: đội ngũ báo cáo viên của ta còn ít báo cáo viên giỏi. Theo dõi các Hội thi Báo cáo viên giỏi toàn quốc do Ban Tư tưởng - Văn hóa Trung ương trước đây và Ban Tuyên giáo Trung ương hiện nay chủ trì tổ chức thì thấy có thực trạng sau:

- Thí sinh dự thi trong các Hội thi Báo cáo viên giỏi ở cấp càng cao thì càng ít người là cán bộ tuyên giáo cấp ủy và càng rất ít thí sinh là cán bộ tuyên giáo tiến sâu và đoạt giải cao trong Hội thi ở cấp cao nhất - cấp toàn quốc.

- Những thí sinh đoạt giải cao là cán bộ tuyên

giáo không phải khi nào cũng được "giữ chân" và được trọng dụng ở Ban Tuyên giáo bằng các chính sách ưu đãi. Những thí sinh đoạt giải cao không phải là cán bộ tuyên giáo chuyên trách của Ban Tuyên giáo các cấp không phải khi nào cũng được mời gọi, được "rải thảm đỏ" đến làm việc tại các Ban Tuyên giáo, được trọng dụng khi đầu quân cho cơ quan tuyên giáo, được phát huy đúng sở trường của mình khi được giới thiệu tham gia vào đội ngũ báo cáo viên cấp ủy.

Với quan niệm và cách ứng xử như trên đối với báo cáo viên giỏi, cộng thêm nhiều chính sách khác nữa đối với đội ngũ báo cáo viên nói chung, nên đội ngũ báo cáo viên cấp ủy, từ hàng chục năm nay, vẫn còn lặp lại một đánh giá chung: "đội ngũ báo cáo viên, tuyên truyền viên đông nhưng chưa mạnh". Để giải quyết vấn đề này, các cấp ủy, cơ quan quản lý báo cáo viên cần xây dựng, đổi mới, hoàn thiện các chính sách ưu đãi, trọng dụng báo cáo viên giỏi, nhất là những báo cáo viên giỏi tuổi trẻ, làm việc thành thạo trong môi trường mạng, trên không gian mạng để họ tận tâm, chuyển sang và tình nguyện công tác lâu dài trong ngành tuyên giáo, say mê với hoạt động báo cáo viên trong điều kiện mới.

Ngoài ra, khi tổ chức các Hội thi báo cáo viên giỏi toàn quốc, cần thiết phải bổ sung, nhấn mạnh một mục đích mới của hội thi - mục đích lựa chọn, tuyển chọn các báo cáo viên giỏi đoạt giải cao cho ngành tuyên giáo và cho việc tăng cường đội ngũ cán bộ tuyên giáo các cấp. Đánh rằng, báo cáo viên làm việc theo chế độ kiêm nhiệm và được cơ cấu theo những tiêu chí nhất định, nhưng báo cáo viên giỏi đồng thời là cán bộ tuyên giáo thì uy tín và chất lượng, hiệu quả công tác tuyên giáo càng cao. Ngoài ra, cần có chính sách động viên bằng lợi ích vật chất, biểu dương, khen thưởng những báo cáo viên có nhiều sáng tạo, nhiều thành tựu trong sử dụng mạng xã hội để đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả, tăng sức hấp dẫn và khả năng tác động, lan tỏa, định hướng của tuyên truyền miệng.

Chính sách đãi ngộ đối với báo cáo viên vẫn còn vấn đề bàn luận, tiếp tục hoàn thiện. Trong số các chính sách này phải kể đến chế độ thù lao, bởi đây là một động lực của hoạt động báo cáo viên.

Không nên để các địa phương, cơ quan phải tiếp tục "nói dối" cơ quan tài chính trong dự trù kinh phí trả thù lao báo cáo viên. Nhiều nơi có thể phải khai tăng gấp hai, ba lần mới tạm đủ chi trả một cách tương xứng cho lao động chất xám của báo cáo viên. Ngoài ra, chế độ tài liệu, phương tiện làm việc cũng cần được hoàn thiện để tạo điều kiện cần thiết cho báo cáo viên thực hiện tốt chức năng, nhiệm vụ của mình.

Những vấn đề đặt ra trên đây có quan hệ mật thiết với nhau, cho nên giải quyết chúng không phải bằng những giải pháp độc lập, riêng biệt cho từng vấn đề mà cần một hệ thống giải pháp gắn bó hữu cơ với nhau, được thực hiện đồng bộ, đồng thời. Đó là, giải pháp nâng cao hơn nữa nhận thức về tầm quan trọng, sự cần thiết tăng cường đổi mới công tác tuyên truyền miệng và hoạt động báo cáo viên trong kỷ nguyên số; giải pháp phát triển các nền tảng mạng xã hội nội địa làm cơ sở, điều kiện, động lực cho đổi mới phương thức tuyên truyền miệng và hoạt động báo cáo viên; giải pháp đổi mới nội dung tuyên truyền miệng, nâng cao tính định hướng, đảm bảo tính bảo mật thông tin; giải pháp phát triển đa dạng các phương thức tuyên truyền miệng trực tuyến, tuyên truyền miệng đa phương tiện; giải pháp tăng cường quản lý và nâng cao năng lực báo cáo viên trong điều kiện cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0./.

(1) Đảng Cộng sản Việt Nam, Chỉ thị 17 - CT/TU ngày 15/10/2007 của Ban Bí thư Trung ương (khóa VIII) "Về tiếp tục đổi mới và nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác tuyên truyền miệng".

(2) Xem Hà Thị Bình Hòa (2010), *Tâm lý học tuyên truyền*, Nxb. Chính trị - Hành chính, Hà Nội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Tuyên giáo Trung ương, *Quy chế hoạt động báo cáo viên, tuyên truyền viên của Đảng* (Ban hành theo Quyết định số 973-QĐ/BTGTW, ngày 15 tháng 12 năm 2021 của Ban Tuyên giáo Trung ương).

2. Lương Khắc Hiếu (2021), *Tuyên truyền miệng: Lý luận - Tổ chức - Phương pháp*, Báo cáo tổng hợp Đề tài khoa học cấp cơ sở năm 2021, Học viện Báo chí và Tuyên truyền, Hà Nội.

3. Mê Quốc Việt (2023), *Tính hấp dẫn của tuyên truyền miệng đối với thanh niên Hà Nội hiện nay*, Luận án tiến sĩ Chính trị học, Học viện Báo chí và Tuyên truyền, Hà Nội.